

מלכות שלמה בירושלים (ב) / בית ה' (חלק ב)

שביקשו להשיג בדרכים עקלקלות בחטא העגל – ועל כן הם נרתמים למשימה בכל מאודם, אולי גם כתיקון לאותו החטא.

במקדש, לעומת זאת, בולט הצד המלכותי והממלכתי. עם ישראל כבר התייצב במדינתו וכוונן מלוכה, ובניין המקדש נעשה כחלק מן המצוות הממלכתיות (לאחר העמדת מלך והכרתת עמלק). על אופיו הממלכתי-מלכותי של בניין המקדש יעידו גם הקשרים שהתנהלו עם מדינות שכנות סביב עניין זה (ראה מל"א ה', טז-לב). העם עצמו אינו קרוב כלל לעניין המקדש: הלוא בתקופת שילה הייתה בארץ עבודה זרה, וגם בהיות הבמה הגדולה בנוב ובגבעון והארון בקריית יערים ובעיר דוד לא מצאנו התעניינות מיוחדת של העם במקומות אלו. המלך הוא היוזם, המארגן והמבצע את בניין המקדש, ושותפות העם היא בעיקרה במס שהוא מעלה מהם. וגם לעתיד לבוא "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש" (רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"א).

ב. משמעות השינויים שנעשו במקדש לעומת המשכן

א. מזמניות לקביעות

חלק מהשינויים מבטאים את המעבר מן הראשוניות והזמניות ששיקף המשכן במדבר, בחינת אירוסין, לקביעות המקדש בקרב העם השוכן לבטח בארצו. מעבר זה מתבטא בהגדלת המקום, בהוספת יציעים לבית עצמו, בתוספת הכרובים, בשינוי החומרים, בריבוי הכלים ובשינויים אחרים במבנה כולו, כדברי הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"א ה"א):

ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר 'לרומם את בית א-להינו' (עזרא ט', ט), ומפארין אותו ומייפין כפי כחן. אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו הרי זו מצוה.

ב. העדר כסף

במשכן תפס הכסף מקום חשוב בתרומה ובמלאכה, וממנו נעשו האדנים והעמודים. במקדש, לעומת זאת, יש זהב בפנים ונחושת בחוץ, אך אין כסף. אפשר שההסבר הפשוט לכך הוא ש"אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה" (מל"א י', כא), אך ייתכן גם שההבדלה בין זהב ונחושת נועדה להדגיש את ההפרדה בין קודש לחול, החשובה יותר במקדש של קבע.³

א. בניין המשכן – בנדבת כל העם; בניין המקדש – בניין מלך

תיאור מלאכת המשכן בספר שמות מדגיש מאוד את רוח ההתנדבות של העם כולו, המתבטאת בשימוש חוזר ונשנה בביטויים שונים: תרומה, נדבה, נשיאת לב. למשל:

וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לְבוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רֹחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלְכָל עֲבֹדָתוֹ וְלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ. וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנְּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנִזְנָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלֵי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֹת זָהָב לָהּ (שמות ל"ה, כא-כב).

והכתוב ממשיך ומפרט מה נדבה כל קבוצה בעם, ומסיים:

כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהֵבִיא לְכָל הַמִּלְאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת בְּיַד מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לָהּ (שם, כט).

ההתנדבות הייתה כה גדולה, עד שהעם הביא יותר מכפי הצורך, ומשה נזקק להפסיק את התרומה (שם ל"ו, ד-ז).

בבניין שלמה, לעומת זאת, אין התנדבות של העם, כי אם "מס מכל ישראל" (מל"א ה', כז). מקדש שלמה הוא אפוא מפעל מלכותי שיש בו מן הכפייה. אמנם בספר דברי הימים נאמר "ויתנדבו שרי האבות ושרי שבטי ישראל ושרי האלפים והמאות ולשרי מלאכת המלך... וישמחו העם על התנדבם כי בלב שלם התנדבו לה" וגם דוד המלך שמח שמחה גדולה" (דה"א כ"ט, ו-י). ברם, דבר זה אינו מוזכר במלכים¹ ומכל מקום, מדובר בעיקר בשיתוף ראשי העם (המקבילים לנשיאים של תקופת המשכן), ואף זאת ביזמתו של דוד המלך (כתיקון לכך שלא שיתף את העם עד עתה, ראה שיעור 7 לשנה זו) וכהשלמה בלבד למה שהכין הוא עצמו.

בכלל בולט חלקו של העם בבניין המשכן הרבה יותר. העם הוא שותף מלא בבניין המשכן, ובני ישראל מוזכרים הן בפתח הציווי על מלאכת המשכן ("דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", שמות כ"ה, ב) הן בסיום התיאור של בניינו ("וַיִּתְּכֵל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ", שם ל"ט, לב). עממיותו של המשכן תואמת את מציאות החיים במדבר, שאז חנה העם סביב המשכן וחי בקרבתו. יתרה מזאת: עבור בני ישראל, שראו בעיניהם את נסי יציאת מצרים, קריעת ים סוף והמסע במדבר (הענן, המן, השליו והבאר), וכמובן את ההתגלות הא-לוהית האדירה במעמד הר סיני, מהווה בניין המשכן גילוי מוחשי של הא-ל – אותו גילוי

2 לחלק מן השינויים התייחס הרב יונה מרצבך בספרו עלה יונה אסופת מאמרים וכתבים, ירושלים - בני ברק תשמ"ט, בפרק "בית המקדש והמשכן", עמ' 300 ואילך.

3 הבאנו כאן את תמצית דבריו היפים של הרב יגאל אריאל, מקדש מלך – עיונים בספר מלכים, חיספין 1994, עמ' 70-71.

1 ייתכן שציון הדבר בספר דברי הימים הוא ביטוי ספרותי למגמתו הכללית של עזרא הסופר, מחבר הספר, לתאר את בניין הבית השני כדומה לבניין המשכן מבחינת המעורבות האינטנסיבית של העם (ואין כאן המקום להאריך בכך).

ג. האולם

האולם היה מבנה אדיר (לפי ספר דברי הימים גובהו 120 אמה – פי ארבעה מגובה המקדש עצמו!) שלא היה במשכן ונוסף במקדש בין החצר ובין הקודש – ההיכל וקודש הקודשים. על פי דרכנו, תוספת זו היא חלק מאותה מגמה של הדגשת ההבדלה מן הקודש, והמבנה העצום נועד לסמן כי ממנו ופנימה נמצא אזור מקודש.⁴

ד. חלוני שקופים אטומים (מ"א ו', ד)

פירושים רבים נאמרו בעניין זה, אך נביא כאן רק את פרשנותם של חז"ל במדרש:

זה שאמר הכתוב ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר' (ישעיה מ"ב, כא), אמר לו הקב"ה למשה: לא בשביל שאני צריך לנרות הזהרתך על הנרות אלא לזכותם שנאמר ונהורא עמיה שרא' (דניאל ב', כב) וכתוב גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה' (תהילים קל"ט, יב). בא ללמדך שאינו צריך לנרות של בשר ודם. תדע כשאדם בונה בית עושה לו חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים כדי שיהא האור נכנס מבחוץ ומאיר מבפנים, ושלמה שבנה בית המקדש לא עשה כך אלא עשה חלונות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהא האור יוצא מבית המקדש ומאיר לחוץ שנאמר ויעש לבית חלוני שקופים אטומים' (מ"א ו', ד) להודיעך שכולו אור ואין צריך לאורם. ולמה צוה אתכם? לזכותכם. לכך נאמר בהעלותך את הנרות' (במדבר ח', ב). הוי ה' חפץ למען צדקו. ולא עוד אלא אם אתם זהירים להדליק את הנרות לפני אני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבא לכך נאמר 'קומי אורי כי בא אורך... והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך' (ישעיה ס', ג-א) (במדבר רבה טו ב).

לפי מדרש זה, החלונות מבטאים את הדימוי הכללי של המקדש ושל ירושלים כולה כמקום המשפיע אורה לעולם כולו.

ה. ריבוי הכלים

הצענו כבר לעיל כי הבדל זה נעוץ בקביעות המקום. ברם, בעל משך חכמה בתחילת פרשת תצוה כותב כך:

...וכבר נאמר אצל דוד אביו שהניח זהב ל'מנורות הזהב [ונרתיהם זהב במשקל מנורה ומנורה ונרתיה] (דה"א כ"ח, טו). משום דדריש שכיון שבמשכן שהיה רוחב עשר על שלושים אמה היה מנורה אחת, אם כן על כל החשבון הוא עשר פעמים שלושים הוא שלש מאה אמה וקומתו עשר אמה, ולפי זה החשבון ההיכל שבנה שלמה היה ששים על רוחב עשרים, אם כן עשרים פעמים ששים הוא אלף ושני מאות, וקומתו שלושים,

אם כן הוא ג' פעמים ככה הוא שלושת אלפים ושש מאות. אם כן היה מוכרח להיות אחד עשר מנורות, ולבד משה עשרה מנורות, חמש מימין של משה וחמש משמאל של משה. אם כן לפי החשבון היה צריך להיות עוד אחת, רק שלא היה יכול להיות יותר על צד אחד מעל הצד השני. ובפרט לפירוש רש"י דהדביר היה גובה עשרים, אם כן לא היה רק מאה אמה יותר. ולכן עשה גם שולחנות עשרה, כי השולחן צריך להיות נוכח המנורה, וכזו כן זה. וזה רק במקדש שלמה שהיה גלוי שכינה, אבל במקדש שני שאינו רק חוק סגי באחת.

כלומר: מספר הכלים הוגדל באופן שיתאים לחללו הגדול יותר של המבנה.

למדרש תדשא תשובה אחרת:

'ועש כיורים עשרה' (דה"ב ד', ו), כדי להרבות את הגשמים שהיו בכיורות מים. עשרה כיורות כנגד עשרת הדברות, ולמה לא עשה במדבר אלא כיוור אחד? שלא היו צריכין ישראל במדבר לגשמים, לפי שהיה המן יורד להם מן השמים והבאר היה עמהם. ושלמה עשה עשרה כיורות כדי להרבות הגשמים לפי שהיה בארץ ישוב והיו צריכין לגשמים הרבה, שנאמר 'ארץ הרים ובקעות' וגו' (דברים "א, יא)...

'ועש שלחנות עשרה' (דה"ב ד', ח), כדי להרבות זרעים. ולמה לא עשה משה אלא אחד? שלא היו צריכין במדבר לזרעים הרבה. וכיון שבא שלמה עשאן עשרה כדי להרבות זרעים... ולכן נתן חמשה מימין שהוא דרום כנגד ימין העולם שמשם טללי ברכה יוצאין לעולם. אמר שלמה בזכות אלו שלחנות הנתונות בימין יהיו גשמי ברכה וטללי ברכה יוצאין לעולם מן הדרום. ולכן נתן חמשה משמאל נגד צפון שהוא שמאל העולם שמשם הרעות יוצאין לעולם, אמר שלמה בזכות אלו השלחנות הנתונות משמאל ימנעו הרעות מישראל... ויעש את מנורות הזהב עשר כנגד עשרה דברות, וכל מנורה יש בה שבע נרות, הרי ע' כנגד שבעים אומות. שכל זמן שהנרות דולקות האומות מתכבשין ומיום שכבו הנרות מתגברין (אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמ' תעד).

לפי המדרש, ריבוי הכלים משתלב במגמה הכללית של הרחבת השראת השכינה בעולם במקדש הקבוע, ותכליתו להרבות גשמים וזרעים. בארץ ישראל זקוק העם לברכה גשמית רבה יותר, ויש להתאים את סדרי העבודה במקדש לצורכי העם בארצו.

ו. הכרובים

על הכרובים שעל הכפורת אשר על הארון מוסיף שלמה עוד שני כרובים:

ויעש בִּדְבִיר שְׁנֵי כְּרֻבִים עֲצֵי שִׁמֹן עֲשָׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ. וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּנָף הַכְּרֻב הָאֶחָת וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּנָף הַכְּרֻב הַשֵּׁנִית עֲשָׂר אַמּוֹת מְקָצוֹת כְּנָפָיו וְעַד קְצוֹת כְּנָפָיו. וְעֲשָׂר בְּאֶמֶת הַכְּרֻב הַשֵּׁנִי מֵדָה אַחַת וְקָצַב אֶחָד לְשֵׁנֵי הַכְּרֻבִים. קוֹמַת הַכְּרֻב הָאֶחָד עֲשָׂר בְּאֶמֶת וְכֵן הַכְּרֻב הַשֵּׁנִי. וַיִּתֵּן אֶת הַכְּרֻבִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַפְּנִימִי

4 לפי ספר מלכים – אם נניח שהוא חלוק על ספר דברי הימים וסבור כי גובה האולם כגובה הקודש – יש לומר כי האולם מהווה אזור מעבר בין החצר ובין הקודש. ואף דבר זה הוא חלק מאותה מגמה: מבנה המעבר נחוץ כדי להכין את הנכנס לקראת הביאה אל הקודש.

אחיו ממש, להראות כי ישר יחזו פנימו יתברך, פנים בפנים עם עם קדושו.

אמנם בימי שלמה, שהיו כלל המון ישראל צריכים ומוכרחים לנטות מעט אל הצד לעסק הפרנסה, על כל פנים כדי חיי נפש, שזה עיקר אמתת רצונו יתברך לדעת רבי ישמעאל דסבר דלרבים טפי אריך למעבד הכי, וכמו שאמרו באבות 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ כו', וכל תורה שאין עמה מלאכה כו' (אבות פ"ב מ"ב), וכל מילי דאבות מילי דחסידות נינהו, רק שגם בעת עסקם בפרנסה יהא לבם נוהג בחכמה בהרהור דברי תורה, לכן העמידו אז בתחילה את הכרובים, לפי מה שיהיו עושין רצונו של מקום, פניהם מצודדין מעט, ועם כל זה היו מעורים 'פְּמַעַר איש ולויות' (מ"א ז', לו) בפנים של חיבה, להראות חיבתו יתברך אצלנו, שזה עיקר רצונו יתברך כנ"ל. (וסובר כרבי ישמעאל, ומאן דאמר שגם בכרובי שלמה, העמידום תחילה לפי מה שיהיו עושין רצונו של מקום, פניהם איש אל אחיו ממש, סובר כרשב"י).

ולכאורה אכתי למה הוצרכו להעמיד ב' הכרובים מצודדין, הלא הכרוב האחד שרמז עליו יתברך שמו, היו צריכים להעמידו ישר ממש. אמנם הענין כמו שכתבנו, שהתחברותו יתברך כביכול להעולמות והכוחות כולם, וכל סדריהם והתקשרותם, וכן כל סדרי הנהגתו יתברך אתנו, הוא כפי שיעור התנועה וההתעוררות המגיע אליהם ממעשינו למטה, וכפי זה השיעור משתלשל ונמשך גם אלינו למטה פנים שוחקות ומוסברות. לכן, גם הכרוב שרמז עליו יתברך שמו, היו גם כן צריכים להעמידו מצודד מעט, כפי שיעור הצידוד של הכרוב שרומז עלינו, מזה הטעם (נפש החיים שער א פרק ט).

לפי ר' חיים מוולוז'ין, מצב הכרובים במשכן – פניהם איש אל אחיו – משקף את מצבו של עם ישראל במדבר, שאז שעבדו את לבם רק לתורה ולעבודה. לעומת זאת, בימי שלמה, בארץ ישראל, כבר נצרכו לעסוק בפרנסה, ועל כן היו פני הכרובים מצודדים, מצב הרומז להדדיות ביחסים בין הקב"ה ועם ישראל: כל כמה שאנו פונים אליו, כך הוא פונה אלינו.⁵

דברים דומים כתב הנצי"ב (העמק דבר על שמות כ"ה, כ ב"הרחב דבר):

...שנמשלו ישראל במדבר ככלה בימי חופתה, ולאחר שנכנסו לארץ ישראל נמשלו לאישה. וכלה אין לה עסק מלאכה כלל רק להתקשט כדי שיהא החתן מביט עליה ונהנה מראייתה... משום הכי היו הכרובים פניהם איש אל אחיו. מה שאין כן בארץ ישראל היו כאישה שמזונותיה תחת מעשי ידיה כך היו פניהם לבית... גם לדורות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ועוסקים בתורה עליהם כתיב 'ופניהם איש אל אחיו' ובזמן שניזונין בשכר עבודה כתיב 'ופניהם לבית'.

ויפְּרְשׁוּ אֶת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים וַתִּגַּע כַּנְף הָאֶחָד בְּקִיר וּכְנָף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי נִגְעַת בְּקִיר הַשֵּׁנִי וְכַנְפֵיהֶם אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת נִגְעַת כַּנְף אֶל כַּנְף. וַיִּצַף אֶת הַכְּרוּבִים זָהָב (מ"א ו', כג-כד).

וַיַּעַשׂ בַּבַּיִת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֵׂה צִעְצְעִים וַיִּצְפוּ אֹתָם זָהָב. וְכַנְפֵי הַכְּרוּבִים אָרְכָם אַמּוֹת עֶשְׂרִים כַּנְף הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגְעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכַּנְף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגְיַע לְכַנְף הַכְּרוּב הָאַחֶר. וְכַנְף הַכְּרוּב הָאֶחָד אַמּוֹת חֲמֵשׁ מִגְיַע לְקִיר הַבַּיִת וְהַכַּנְף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חֲמֵשׁ דְּבָקָה לְכַנְף הַכְּרוּב הָאַחֶר. כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרָשִׁים אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהֵם עֹמְדִים עַל רַגְלֵיהֶם וּפְנֵיהֶם לַבַּיִת (דה"ב ג', י"ג).

דומה שעיקר ההבדל בין כרובים אלו ובין כרובי הכפורת הוא שהכרובים שעשה משה הם חלק מכלי ניד, בעוד שהכרובים שהוסיף שלמה גדולים פי כמה: גובהם (10 אמות) כמחצית גובהו של הדביר (קודש הקודשים), ורוחבם הכולל (20 אמה) כרוחבו (ועל כן הם נוגעים זה בזה ובקירות הדביר). הווה אומר: הכרובים נוספו על מבנה הדביר, והם אינם חלק מכלי כי אם חלק מהבניין. דבר זה מתיישב עם יתר השינויים שעשה שלמה במבנה המקדש.

בהקשר זה ברצוננו להתעכב על התיאור "ופניהם לבית", השונה מכיוונם של כרובי הכפורת "ופניהם איש אל אחיו" (שמות כ"ה, כ; ל"ז, ט). הגמרא דנה בכך:

כיצד הן עומדין? רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר: פניהם איש אל אחיו, וחד אמר: פניהם לבית. ולמאן דאמר [=ולמי שאומר] פניהם איש אל אחיו, הא כתיב [=והרי כתוב] 'ופניהם לבית!' לא קשיא [=אין קושי]: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום [רשב"ם: הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל... וכשאינן עושין הופכים פניהם לבית על ידי נס]. ולמאן דאמר ופניהם לבית, הא כתיב 'ופניהם איש אל אחיו'! דמצדדי אצודדי [כלומר: שמצדדים את פניהם, קצת לבית וקצת זה לזה, ל"ל]. דתניא, אונקלוס גר אמר: כרובים מעשה צעצועים הן, ומצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו (בבא בתרא צט ע"א).

לכאורה תירוצה של הגמרא אינו מובן: הלוא הפשט הוא שמדובר בכרובים שונים! עסקו בכך ר' חיים מוולוז'ין והנצי"ב. ר' חיים מוולוז'ין כותב כך:

והנה דור המדבר שזכו להיות מאוכלי שולחן גבוה, לחם מן השמים דבר יום ביומו, ושמלתם לא בלתה מעליהם, ולא היו צריכים לשום עסק פרנסה בעולם כלל, לדברי הכל לא מְקָרוּ עושין רצונו של מקום אלא אם כן היו מסתכלין כלפי מעלה ביושר גמור, ומשעבדין את לבם רק לתורה ועבודה, ויראתו יתברך שמו, יומם ולילה לא ימוש מפיהם, דברים ככתבן ממש, בלי נטות אל הצד כלל, אף שעה קלה לעסק פרנסה, וכמאמר ז"ל 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן' (מכילתא בשלח י"ז ועוד), לכן העמידו אז את הכרובים לפי מה שהיו עושין רצונו של מקום, פניהם איש אל

5 כביכול נכונים דברי הכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי ל"ז, יט) גם כלפי שמיא. המקדש משקף נאמנה את מערכת היחסים האמתית בין עם ישראל לקב"ה: במידה שעם ישראל מבקש את קרבת ה' במידותיו ובמעשיו, כך מבטא הקב"ה את קרבתו לישראל.

הוספת הכרובים מלמדת אפוא על מהותו הייחודית של בית המקדש, השונה מהמשכן, וכדברי הגר"א בפירושו לשיר השירים (א', ז):

...מפני שהאשה הוא לשני דברים, א' לאישות והב' לעקרת הבית. וזה שכתוב בגמרא 'מימי לא קריתי לאשתי אשתי' (שבת קיח ע"ב, גטין נב ע"א) אלא 'ביתי', דהיינו מפני שהוא לשני דברים, ולא קריתי אותה 'אשתי' כי זה דבר מגונה, אלא 'ביתי' המורה אל התועלת השני אשר היא לצרכי ביתה. וזהו ההבדל שבין המשכן לבתי מקדשות, שבמשכן היה גילוי האישות, שהיו דבקים תמיד בהקב"ה, ולכן נקרא 'ערשנו' (שיר השירים א', טז), שהוא מקום החיבור, אבל בתי מקדשות לא היה כי אם בערך המפרנסת את ביתה, ולא היה גילוי דבקות... וזהו מה שכתוב 'לא תקראי לי עוד בעלי' (הושע ב', יט) פירש הוא לשון בעל הבית, אלא 'אישי' (שם), שיהא האישות גלוי לכל כאשר יהיו דבוקים תמיד בקב"ה, כמו שכתב 'אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי' (שיר השירים ח', א) עבור הדבקות.

סיכום

עסקנו במשמעות החידוש שבהקמת בית מקדש קבוע בהר המוריה. ראינו כי המעבר ממשכן זמני למקדש קבוע היה כרוך בשינויים רבים במבנה, במידות, בחומרים ובכלים, המבטאים כולם את המעבר מקשר ראשוני ועליון בין כנסת ישראל לקב"ה לקשר קבוע ומבוסס של העם בארצו.

בשיעור הבא נדון בע"ה בפועלו של שלמה למען בניין הבית: הברית עם מלך צור, חלקו של שלמה בבניין לעומת חלקו של דוד בו, והמשמעות של בניין בית ה' על ידי שני מלכים.

*****
* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב יצחק לוי, תשס"ו *
* עורך: בעז קלוש *
*****
* בית המדרש הווירטואלי שליד ישיבת הר עציון *
* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: office@etzion.org.il *
*****